

ACADEMY 11. 06. 2014

Syfilis

Syfilis je nejčastěji pohlavně přenosné onemocnění. K nakažení tedy dochází při pohlavním styku. Další možností přenosu bakterií *Treponema pallidum*...

Syfilis je pohlavně přenosné infekční onemocnění, které se latinsky označuje jako lues, neodborně pak jako příjice nebo syfilitida. Původcem tohoto onemocnění je bakterie *Treponema pallidum*. *Treponema* je gramnegativní bakterií z kmene spirochét a člověk je jediným hostitelem *Treponemy*. Syfilis je systémové onemocnění, které se rozvíjí pozvolna a má velmi pestré klinické příznaky. Typické pro toto onemocnění je střídání se období s příznaky a bez příznaků.

Syfilis nemusí být přenesena pouze pohlavně, ale možné je nakažení plodu transplacentárně (přes placentu) matkou nebo při samotném porodu dítěte. Syfilis je jednoduše přenositelné onemocnění a jeho následky až mohou být fatální.

Příčina vzniku syfilis

Syfilis je nejčastěji pohlavně přenosné onemocnění. K nakažení tedy dochází při pohlavním styku. Další možností přenosu bakterií *Treponema pallidum* je pak průnik placentou z matky na plod nebo při porodu dítěte. Extrémně výjimečně může dojít k nakažení kontaminovanými předměty. Jde tedy o infekční získané onemocnění, pouze u přenosu z matky na plod jde o získané vrozené onemocnění, nemá ale nic společného s dědičností. Postižený plod se rodí velmi poškozený a často mrtvý.

K přenosu z člověka na člověka dochází poměrně rychle, naopak pokud *Treponema* ulpí na nějakém

předmětu mimo organismus, na volném vzduchu rychle hyne. *Treponema* špatně toleruje vzduch a vyšší teploty (vyšší než teplota těla 36,5 °C). Další možnosti likvidace bakterií jsou desinfekční prostředky. Přenos onemocnění probíhá z nakaženého jedince, který prodělává infekční 1. nebo 2. stadium choroby. K přenosu tedy dochází především pohlavním stykem, pouze 5% onemocnění je přeneseno jinou cestou (transfúze, z matky na plod, kontaminovaným předmětem velmi výjimečně). Vstupní bránou je kůže a sliznice pohlavních orgánů (možná také sliznice úst).

Průběh a stadia syfilis a příznaky

V případě získané formy syfilis (v 95% nakažení se pohlavním nebo análním stykem) bakterie *Treponema pallidum* proniká kůží nebo sliznicí. **Onemocnění syfilis** se pak typicky projevuje ve 4 stádiích: primární, sekundární, latentní (skryté) a terciární.

V prvním stádiu onemocnění - **primární syfilis** - se *treponema* začne množit v místě průniku a projevem je tak zvaný tvrdý vřed (*ulcusdurum*) neboli šankr, který vzniká přibližně za 3 týdny po nakažení. Jde o nebolestivé vředovité zduření v oblasti genitálií, análního otvoru, v oblasti úst nebo na prstech rukou. Vřed se bez léčby sám vyhojí bez následků nebo zanechá drobnou jizvu. Infekce se dále šíří krví a mízními cévami. Postihuje tak mízní uzliny, které jsou zduřelé (asi za 6 týdnů po infikování se) a další orgány. Následující projevy onemocnění pak závisí na postiženém orgánu.

Sekundární stadium syfilis se objevuje přibližně po 9ti týdnech od nakažení a zahrnuje hlavně projevy na kůži a sliznici v podobě kondylomat, což jsou ploché bradavičnaté útvary nejčastěji v oblasti dlaní nebo plosek chodidel. Objevit se může také exantém (vyrážka) po celém těle. V oblasti úst mohou být projevy zaměněny s **angínou**, kdy bývá zarudnutí hrdla a zdrsnění hlasu. Nutné je si uvědomit, že jak vřed, tak kondylomata obsahují bakterie a kontakt s nimi je vysoce infekční. Velmi často obě stadia onemocnění provází teplota, nevolnost, bolesti svalů nebo kloubů. Tyto dvě první stadia většinou proběhnou jako časná forma onemocnění během jednoho roku.

Treponema se pomalu diseminuje neboli rozšiřuje po těle. **Latentní (skryté) stadium** navazuje na sekundární a je charakteristické jen mírnými nebo žádnými symptomy onemocnění. Jako pozdní syfilis se označuje období pozdní latentní syfilis a terciární syfilis. **Pozdní latentní syfilis** je opět bezpříznakové, trvá déle než rok a může, ale nemusí vyvrcholit v terciární syfilis. K tomuto stadiu dochází nejčastěji mezi 3 - 15 lety po nakažení se. Postižení tímto stádiem nejsou nakažliví.

Terciární stadium syfilis se projevuje jako destrukce tkání, která se označuje jako gummata, postižení kardiovaskulární nebo neurologické. Gummata jsou měkké nádorovité hrudkovité útvary objevující se nejčastěji na kůži, v kostech (způsobují deformity kostí, nosu) nebo v játrech. Neurosyfilis postihuje centrální nervovou soustavu a projevy jsou tak neurologické povahy. Často jde o meningitidu (**zánět mozkových blan**), paralýzu končetin, bolesti končetin, poruchy rovnováhy až demenci. Kardiovaskulární postižení se pak projevuje jako zánět cév, často pak v oblasti aorty, v návaznosti pak vzniká život ohrožující aneuryzma (výduť s oslabenou stěnou aorty, hrozí prasknutí a vykrvácení během několika minut).

Vrozená (kongenitální) forma onemocnění probíhá velmi podobně jako získaná. Pokud je matka nakažena v první polovině těhotenství, plod je nakažen vždy. Pokud je matka infikovaná v posledních 6ti týdnech těhotenství, plod se infekci většinou vyhne. V případě vrozené syfilis může dojít ke spontánnímu potratu v průběhu těhotenství, porodu mrtvého plodu nebo narození živého, ale infikovaného a destruovaného plodu. Pokud se příznaky během několika prvních let života objeví, často jde o vyrážku, zvětšení jater a sleziny, horečku, neurologické postižení (paralýza, demence). Někteří jedinci bez léčby prodělají taktéž terciární stadium, kdy se typicky projevuje deformitou nosu

(sedlový nos), šavlovitými deformitami holenních kostí nebo typickou anomálií zubů.

Diagnostika syfilis

Diagnostika syfilis je v dnešní době poměrně jednoduchá. Často lze zjistit podle typických klinických příznaků (tvrdý vřed s navazujícím zvětšením mízních uzlin) v okolí genitálu, případně vědomím pohlavního styku s nakaženým. Jistotu ale lékaři dá až vyšetření krevních vzorků. V období prvních šesti týdnů po nakažení je krevní sérum pacienta negativní, po pár dalších týdnech se ale objevují protilátky proti *Treponema pallidum* a s jistotou zjistíme, že se jedná o nakaženého touto nemocí. Další možností vyšetření je odběr vzorků z přítomného tvrdého vředu (v jeho tekutině jsou mikroskopicky zjistitelné bakterie *Treponema pallidum*) nebo vyrážky. V případě pozdních stádií onemocnění je pak možný odběr mozkomíšního moku nebo opět vyšetření z krve.

Latentní (skryté) stadium onemocnění je typické tím, že se neprojevuje **žádnými příznaky**, ale v krevním séru nalezneme **pozitivní protilátky**. Pro včasné stanovení diagnózy je důležité, aby jakýkoliv vřed v oblasti genitálu byl co nejdříve vyšetřen. Některé skupiny populace bývají vyšetřeny pro syfilis preventivně a to zejména dárci krve nebo těhotné ženy, případně rizikové skupiny (HIV pozitivní).

Doporučená léčba syfilis

Jak už bylo řečeno na začátku, **syfilis** je onemocnění způsobeno bakterií *treponema pallidum*. Proto je nejvhodnější léčbou léčba antibiotiky. Jelikož jde o pohlavně přenosné onemocnění, léčba je řízena zákonem. V případě vědomí nemoci, ale odmítnutí léčby, jde o trestný čin. Nutná je také dlouhodobá dispenzarizace (dlouhodobé sledování dříve nemocného po vyléčení). Veškerá léčba ale podléhá přísnému lékařskému tajemství, takže se nemocní nemusí obávat konfrontace nebo předsudků z okolí. Často je nezbytná hospitalizace v nemocnici. Nutné je vždy léčit syfilis co nejdříve. V brzkých stádiích onemocnění velice rychle a účinně zabírá penicilin. Ten se většinou podává parenterálně neboli v infuzích do žíly. Možné je také injekční podávání do svalu. V prvním a druhém stádiu onemocnění léčba trvá 14 dní.

V případě latentní fáze nebo pozdního stádia s neurologickými příznaky léčba trvá i 30 dní. V případě alergie na penicilin je možnou alternativou erytromycin, ten se ale nemůže podávat těhotným ženám a účinnost nepenicilinových preparátů může být snížena. V případě účinnosti léčby je pak nutné pravidelně navštěvovat lékaře, který provede odběry krve a stanoví hodnoty protilátek. U prvního a druhého stádia je možné nemocného vyřadit z evidence po dvou letech sledování, v případě terciárního stádia jsou pacienti sledováni doživotně, stejně tak nemocní s vrozenou formou syfilis.

Syfilis je nutno léčit antibiotiky a neexistují žádné alternativní metody léčby jako bylinky nebo homeopatika. Existují záznamy o spontánním vyléčení nemocných bez jakékoliv léčby, kdy jejich imunitní reakce byla natolik silná, že tělo boj s infekcí zvítězilo. V případě syfilis je ale situace o to vážnější, kdy se jedná o zákonem řízenou léčbu pohlavních chorob. Proto není dobré riskovat, a pokud máte jakékoliv podezření, navštivte lékaře a začněte s léčbou co nejdříve. Po aplikaci penicilinu se vyléčí **až 95% nemocných**, léčba brzkých stádií má vždy lepší prognózu. Tvrdí se, že ochrana proti nové infekci je trvalá a reinfekce je vzácná, ale jsou bohužel zjištěny případy, kdy k opakované nákaze došlo už v prvním roce po ukončení léčby antibiotiky.

Možnosti prevence syfilis

Jelikož jde o pohlavně přenosné onemocnění, celou prevenci vzniku syfilis můžeme začít vhodným výběrem sexuálního partnera. U nejistoty je vhodné používat bariérovou ochranu a v případě výskytu vředu nebo vyrážky je dobré se sexuální aktivitě vyhnout a požádat partnera o vyšetření u lékaře. Pokud se kožní změny vyskytují mimo oblast kondomu, ani ten není schopen nákaze předejít. Je jasné, že jde o velmi intimní a choulostivou záležitost, ale onemocnění syfilis může mít až fatální následky jako je úmrtí na zánět mozkových blan nebo postižení nervového systému se vznikem demence a pohybovým obtížím.

Nemocný je také zdrojem infekce, kterou tak roznáší dál. Dalším krokem prevence je vyšetření všech budoucích matek na začátku těhotenství. Vyšetření spočívá v odběru krevního vzorku a na starosti ho má většinou gynekolog. K prevenci se dá také zařadit chování státu, který zařazuje syfilis do skupin **rizikových pohlavně přenosných chorob** a řídí jeho léčbu. Nemocní jsou tak zařazeni do evidence a sledování několik let až do životně. Léčba je v prvních stádiích účinná a jednoduchá, proto opravdu onemocnění nepodceňujte. Nadarmo se neříká, že nejúčinnější bojem proti syfilis je prevence. Doporučení tak zní jako omezení počtu sexuálních partnerů a pokud nemáte stálého sexuálního partnera, nezapomeňte na kondom.

Syfilis podléhá povinnému hlášení, což znamená, že lékař musí informovat hygienickou stanici a nemocný by měl vyhledat a informovat **veškeré sexuální partnery**, kteří musí prodělat vyšetření.